

ESPERANTO I DET PRAKTISKA LIVET.

Man hör ofta ännu idag människor, som missuppfatta världsspråkstanken. De tro, att ett världsspråk, som t.ex. esperanto skulle uttränga och döda modersmålen. Detta är naturligtvis inte alls meningen och i praktiken ju också alldeles omöjligt. Ett världsspråk är ett medel, ej ett mål, och världsspråksidéen avser givetvis i första hand att skapa ett internationellt hjälpspråk, vilket kunde tjäna som tolk mellan nationerna. Behovet av ett sådant mellanfolkligt hjälpspråk har med särskild styrka gjort sig gällande framför allt i vår tid, då de internationella förbindelsernas upprätthållande inte bara är förbehållet diplomater och sändebud, utan då människor av alla samhällsklasser mera än någonsin förr årligen mötas till internationella konferenser för att gemensamt utbyta rådslag och tankar i skilda ämnen. Vidare ha den alltmer utvidgade världssamfärdseln, det stigande intresset för resor till främmande länder, radion, flygtrafiken och, nu senast, talfilmen också ytterligare skärpt kravet på ett lämpligt neutralt hjälpspråk.

Det mellanfolkliga hjälpspråket esperanto har nu under inte mindre än fyra årtionden visat sig såväl teoretiskt som praktiskt dugligt för sitt ändamål. Därtill kommer esperantos största förtjänst, att det är så lättlärt och tillåter likväl, att den mänskliga tankens alla nyanser komma till klara och koncisa uttryck. Ett av handelskammaren i Paris anställt experiment förtjänar här anföras. Tre texter och t.o.m. ^{av} mycket grannliga ^{natur} ~~sådana~~, nämligen ett skiljedomsfördrag, en förvaltningsfullmakt och ett köpekontrakt utvaldes av undersökningsnämnden och förelades tvenne esperantister till översättning. Innehållet var av sådan art, att den minsta förändring kunde totalt fördärva meningen. Översättningen till esperanto skedde i kommissionens närvaro. Sedan esperanto-översättningen var verkställd, utfördes översättning i omvänd ordning av två andra esperantister. Överflyttningen till franska återgav visserligen ej originaltexten ord för ord, men innebörden av dokumentet hade dock ej undergått den minsta ändring. Detta experiment ådagalägger, att esperanto besitter de egenskaper av

Enligt P. J. J.

1907

noggrannhet och på samma gång tydlighet och lätthet, vilka man måste fordra av ett mellanfolkligt hjälpspråk för att det skall kunna bli var mans egendom.

Esperanto har också ~~prövat~~ under de gångna fyrtio åren prövats av de mest skilda folkslag och utgjort kongressspråk vid talrika världskongresser. Av de internationella sammanslutningar, som äro helt baserade på esperanto, räknade den ena organisationen i år sin 22:a kongress, med 1.200 deltagare, och den andra -- arbetare-esperantisterna -- sin tionde kongress med omkr. ^{annatida} 550 deltagare. Det saknar inte sin betydelse, att till båda dessa kongresser hade England ställt sig som inbjudare.

Vid internationella skolkonferensen i Nationernas förbunds sekretariat för några år sedan fördes diskussionen också på esperanto. Sekreteraren i Nationernas förbund, Dr Nitobé, anför just som utmärkande för denna kongress, att ända till 32 talare kunde uppträda vid ett sammanträde, och på 3 dagar, säger han, utfördes ett arbete, som skulle krävt 10 dagar under en vanlig konferens med ett flertal officiella kongressspråk. Han frapperades också av den jämställdhet mellan de olika ländernas representanter, som kom till uttryck vid sammanträdena. Sålunda kunde representanten från Peking eller Haag uttrycka sig med samma kraft som kollegerna från Paris eller London.

Inom handeln och teknikens värld har esperanto på senare haft många framgångar, i det att ett flertal handelskonferenser uttalat sig till förmån för esperanto, vilket, om det komme till användning i ännu större utsträckning, skulle i hög grad underlätta och även förbilliga affärsförbindelserna i världen. Vid en handels- och industrikonferens i Paris 1925, där 11 regeringar, 123 handelskamrar, 14 varumässor och 193 större affärsföretag voro företrädade, uttalade sig samtliga för esperanto som handelspråk. Särskilt gynnsamma uttalanden till esperantos ~~fax~~ ^{an} ~~favör~~ ha också avgivits av de stora varumässorna. Många av dessa mässor ha egna ~~esperanto~~ esperantoavdelningar, och ^{annat} ~~och~~ ^{varu} annonsera och låta trycka sin reklam och sina ~~av~~ ^{varu} kataloger på esperanto. Här kan nämnas mässorna i Frankfurt, Leipzig, Lyon, Paris, Prag, Wien, Budapest m.fl. Sju av dem ha också funnit med sin fördel förenligt att utnyttja espe-

ranto Även i sin korrespondens. Sålunda inregistrerade den första Frankfurtermässan för några år sedan 550 brev på esperanto, och sedan upplagan av esperantopropagandan utökats, räknade man redan vid den tredje mässan 1650 esperantobrev från 37 olika länder.

Handelskamrarna i New York, London och Paris förrätta sedan lång tid tillbaka särskilda examina förutom i de fyra stora kulturspråken Även i esperanto; och bland stora engelska firmor, som korrespondera på esperanto må framhållas den över hela världen kända whiskyfirman Buchanan, Scott & Co.

En annan sida av esperantos användbarhet belyses av följande experiment. År 1921 utgav Internationella Arbetsbyrån i Geneve tre rapporter över byråns arbete och lät sprida dessa genom esperantotidningar. Resultatet? Jo, resultatet blev 219 tidningsartiklar om byrån och dess arbete i de dagliga tidningarna på 21 olika språk, vilka rapporter för övrigt sedan i urklipp tillställdes byrån. Sedan dess korresponderar byrån på esperanto och utger periodiskt sina rapporter Även på esperanto.

En stor framgång vann esperanto år 1925, då Telegrafunionen vid konferens i Paris förklarade esperanto som "klart telegrafspråk" inom de till unionen anslutna staterna. Esperanto vann härmed sitt officiella erkännande och jämfördes med de nationella språken.

I detta sammanhang kan också nämnas, att bl.a. de finska, japanska och tjeckoslovakiska statsbanorna ^{låta} låtit och trycka resehandböcker på esperanto, och i Finland användes esperanto Även i tidtabellerna. Sålunda utkom 1927 i Tokio en 160 sidor stark, rikt illustrerad esperantobok om Japan som turistland, ja, i Tjeckoslovakiet få t.o.m. de järnvägstjänstemän, som behärska esperanto, ett extra lönetillägg -- alltså en verkligt praktisk nytta av att lära sig esperanto.

Turistföreningar, resebyråer och liknande organisationer ha va alltmera tagit esperanto i sin tjänst. Flera av de stora resebyråerna ställa sålunda esperantotalande reseledare och guider till resenärernas förfogande, och vad turistföreningar beträffa torde den viktiga roll den franska föreningen Touring Club de France redan år 1901 spelade för införandet av esperanto ~~en~~ i Frankrike

vara välbekant. Man kan lugnt våga påstå, att alla betydande städer i världen numera varit föremål för beskrivningar på esperanto. För att ta ett närliggande exempel kan nämnas, att den pågående Stockholmsutställningen tryckt sina reklamproschyter även på esperanto, och dessutom har ~~kommer~~ i Stockholm under sommaren upprättats en esperantistisk resebyrå för underlättandet av turisttrafiken på de Baltiska staterna och särskilt Estland. Ett annat rätt märkligt exempel förtjänar också framhållas, så mycket mer som det har den allra största aktualitet. Det danska utrikesministeriet ^{nämigen} lät på eget initiativ, vilket särskilt bör understrykas, i våras förse den stora industri- och turistpropagandafilmen "Danmark-Films" med esperantotext, -- och ~~även~~ ^{därmed} manifesterade sin tilltro till esperantos praktiska duglighet.

Fastare former har också tanken på att införa esperanto som hjälpspråk inom flygtrafiken tagit. Farmanska luftfartsbolaget har nämligen grundligt undersökt frågan om införandet av esperanto ~~för~~ i luftposttjänsten för att därmed besegra de svårigheter, som språkolikheterna ställt i vägen för en snabb utväxling av post m.m. vid de stora flygfälten. Bolaget har också med anledning av undersökningens resultat beslutat meddela sina aviatörer esperantoundervisning och i särskilda cirkulär ~~uppmänt~~ radiotelegrafstationerna att meddela sig med till Farmanbolaget hörande flygplan på detta språk.

På radions område kan esperanto också ~~markera~~ anteckna sig framgångar till godo. Sålunda beslöt år 1927 Internationella Radiounionen att skänka esperanto den största uppmärksamhet. Flera av de stora radiostationerna anonsa t.o.m. sina program på esperanto. Vid årsskiftet 1926 utsändes kurser i esperanto, föredrag och meddelanden om eller på esperanto av 130 radioutsändningsstationer -- av dessa voro 89 europeiska -- och 1928 hade antalet stationer med esperantoutsändning i världen utökats till 177. Rätt anmärkningsvärt torde väl också vara, att den stora engelskspråkiga radiotidskriften "Experimental Wireless" har upplåtit sina spalter för esperantokurser för radioamatörer -- vilket för resten skett med understöd av American Radio Relay League -- och dessutom låtit publicera en engelsk-esperantistisk ordförteckning över mera använda radiotermer.

Vilken ställning esperanto kommer att få till talfilmen är väl ännu för tidigt att yttra sig om. Men det har icke saknats förespråkare för esperanto som ett gemensamt språk för denna filmframställning. Det tyngst vägande och mest betydelsefulla uttalandet i denna riktning var tvivelsutan det, som i våras vid en intervju avgavs av den världsbekante ledaren för filmproduktionen under "Universal-Films" kända märke, Carl Laemmle, ^{7.6} vilken genom införandet av de jättehöga lönerna kan sägas ha skapat "filmstjärnorna". Efter att ha betonat de stora kostnader det medför att utföra en talfilm i flera språkupplagor, sade han sig vara övertygad om esperantos lämplighet för just talfilmen, och framhöll med värme, att han dessutom betraktade esperanto såsom ett av de bästa medlen för att möjliggöra världsfreden. Bekant torde kanske också vara, att Paramount-officinen redan utsläppt sin första esperantotalfilm, ~~vilken överallt~~ vilken överallt, där den framförts, av icke-esperantister prisats för sitt ~~klara och tydliga~~ klara, tydliga och välljudande språk.

T - r.

T. Torbjörn

Göteborg